

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
СУМСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ТА
БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 21–22 травня 2015 року)

Суми
Сумський державний університет
2015

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІСТОРИЧНОГО АСПЕКТУ РОЗВИТКУ ТА ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ

Думчиков М. О.

аспірант кафедри АГП ФЕБ, Сумський державний університет

Система місцевого оподаткування України в її сучасному вимірі пройшло складний та суперечливий шлях. Проблема становлення та розвитку системи місцевих податків та зборів широко досліджується протягом останніх років, проте не втрачає своєї актуальності. Побудова якісної системи оподаткування місцевих податків та зборів, розпочинається майже одночасно з проголошенням незалежності Української держави. Отже закономірно, що початком розвитку системи місцевого оподаткування є рік проголошення незалежності України.

Питанням розвитку та формування системи місцевих податків та зборів присвятили свої дослідження О. Кириленко, О. Шевченко, М. Бадида, К. Павлюк та інші науковці.

Історію розвитку системи місцевих податків та зборів можна умовно поділити на два етапи:

- до прийняття податкового кодексу;
- після прийняття податкового кодексу.

У 1991 році нормативне регулювання, що до місцевих податків та зборів здійснювалося на основі закону УРСР «Про систему оподаткування» в якому передбачалося 3 місцеві податки та 12 місцевих зборів. Закон «Про систему оподаткування» став відправною точкою побудови власної системи місцевого оподаткування, не обтяженої надмірним податковим навантаженням, результатом чого стало значне збільшення підприємств, зменшення безробіття, а також нагромадження капіталу [4, с. 129]. З початку 1993 року «Радянська податкова система» починає ліквідуватися шляхом прийняття нормативно правових актів з метою збільшення дохідної частини бюджету. Податкова система України мала яскраво виражену тенденцію до розширення переліку податків та зборів, так у Кабінет міністрів України своїм декретом «Про місцеві податки і збори», встановлює новий податок з продажу імпортованих товарів. Проте Декрет визначає види місцевих податків і зборів, їх граничні розміри та порядок обчислення і спрямований на зміцнення бюджетів місцевого самоврядування. Згодом кількість податків зменшилася до 2-х, і до 11.01.2011 р. існувало лише 2 місцеві податки, тим самим скоротивши податок з продажу імпортованих товарів та податок на нерухоме майно (нерухомість), відмінне від земельної ділянки. В цей період можна простежити вдосконалення податкової системи України на основі набутого досвіду реформування податків шляхом зменшення податкового навантаження на підприємства і запровадження стабільних форм оподаткування для фізичних осіб.

На цьому етапі держава намагається забезпечити вихід із тіні більшості підприємств, адже, за оцінками вітчизняних вчених, рівень тіньової економіки становив близько 40 % [3, с. 23].

Переломним моментом у формуванні власної ефективної системи оподаткування є прийняття Податкового кодексу України, який є початком нового етапу реформування вітчизняної податкової системи.

У Податковому кодексі 2011 року значно скорочено перелік місцевих (з 14 до 5) податків і зборів.

До місцевих податків належать:

- 1) податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки;
- 2) єдиний податок.

До місцевих зборів належать:

- 1) збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності;
- 2) збір за місця для паркування транспортних засобів;
- 3) туристичний збір [1].

У зв'язку з прийняттям Податкового кодексу України з 2011 р. структура місцевих податків і зборів зазнала суттєвих змін. З його прийняттям втратили чинність низка законів України, декретів Кабінету Міністрів України, постанов Верховної Ради України та указів Президента України. У Кодексі змінено кількісний та якісний склад загальнодержавних і місцевих податків та зборів [5, с. 122].

У 2004 р. частка місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів становила 1,77% (0,5 млрд. грн.), а у 2010 - 0,61% (0,8 млрд. грн.), тобто номінально сума зросла у 1,6 рази, тоді як відносно загальної суми доходів місцевих бюджетів зменшилася майже у 3 рази. У 2011 р. від місцевих податків і зборів отримано 2,5 млрд. грн., що у 3,1 рази більше аналогічного показника попереднього року. Їх частка у структурі доходів місцевих бюджетів зросла і склала 2,9% [6, с. 76]. Такі зміни спостерігаються завдяки переведенню єдиного податку з категорії загальнодержавних до категорії місцевих податків, доходи від якого зіставили в 2011 році 80 % від загальної кількості місцевих податків та зборів. Скорочення кількості місцевих податків та зборів які запровадив Податковий кодекс має свої позитивні риси: - по перше більшість податків які існували до введення в дію Податкового кодексу практично не виконували свою фіскальну функцію; по - друге вони мали низьку економічну ефективність і здебільшого витрати на їх адміністрування досить часто перевищували надходження від них. Зокрема до них належали :

- збір з власників собак;
- збір за видачу ордера на квартиру;
- збір за виграш у бігах на іподромі;
- збір за участь у бігах на іподромі;
- збір за право проведення кіно- і телезйомок;
- та інші;

З іншого боку спостерігається дублювання та об'єднання місцевих зборів , які існували раніше, наприклад, туристичний збір є об'єднанням готельного (справлявся до 1 січня 2004 р.) та курортного зборів, а у зборі за місця для паркування транспортних засобів змінено елементи оподаткування. На цьому етапі реформування системи місцевого оподаткування не завершується і 01.01.2015 р. маємо нову редакцію кодексу в якому також спостерігається поглинання , так податок на майно поглинув в себе : податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; транспортного податку; плати за землю., єдиний податок в свою чергу : фіксований сільськогосподарський податок. Також був скасований збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності.

Невміння місцевих органів влади реалізовувати прихований податковий потенціал та ефективно регулювати економічну діяльність на місцях, непрозорість в адмініструванні окремих податків призводять до недовикористання наявних можливостей оподаткування [5, с. 124]. Так наприклад місцеві ради в повному обсязі не використовують весь потенціал збору за місця для паркування транспортних засобів. Це спостерігається через відсутність дієвого механізму контролю за наявністю договорів оренди на землю під парковки, приборів фіксації в'їзду автотранспорту на парковку.

Процес реформування місцевої системи оподаткування є незавершеним, а

навпаки зараз вона як ніколи потребує змін, в умовах обмеженості фінансових ресурсів державного бюджету, виважена та збалансована податкова політика є одним з основних інструментів для зростання економічної активності держави. З метою підвищення ефективності та функціонування системи місцевого оподаткування вона потребує адаптації до європейських стандартів. У сучасних умовах євроінтеграційних перетворень та кризових явищ в державі, формування якісної системи місцевого оподаткування є однією з ключових цілей. За кордоном місцеві податки постають реальним джерелом фінансової самодостатності територіальних громад, а не виконання допоміжної ролі що до державного оподаткування, тому реформування повинно проходити через практику європейських держав у зазначеній сфері.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI. – Х. : Одісей, 2010. – 536 с.
2. Про систему оподаткування [Електронний ресурс] : Закон України від 25.06.1991 р. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1251-12> (втратив чинність);
3. Тіньова економіка в Україні : масштаби та напрямки подолання. – К. : НІСД, 2011. – 31 с.
4. Ткаченко А.В. Історія становлення та розвитку податкової системи України / А.В. Ткаченко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. - 2013. - № 2. – 212 с.
5. Кучабський О.Г. Розвиток системи місцевого оподаткування в Україні [Електронний ресурс] / О. Г. Кучабський. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2012-3/doc/4/01.pdf>
6. Щербина І.Ф. Бюджетний моніторинг : Аналіз виконання бюджету за 2010 рік / І.Ф. Щербина, А.Ю. Рудик, В.В. Зубенко та ін. ; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи», USAID. – К., 2011. – 142 с.